

DE KERSTROOS

door

C. E. Pothast-Gimberg

't WAS Kerstavond.

Ademloos zat Anna-Lies in de hoge kerkbank. Haar voeten konden nog niet eens bij de grond komen. Ze bengelden naast elkaar onder haar zitplaats, maar toch mocht ze mee naar het feest van de Zondagsschool in de oude, grote kerk.

En nu, tussen Vader en Moeder in, keek ze met glinsterende ogen rond in de hoge ruimte, waar in een donkere hoek, naast de preekstoel een groene kerstboom straalde vol witte kaarsen en zilversiersel.

Langs de pilaren liepen slingers dennegroen en staken glimmende koperen kandelaars hun armen uit met brandende, slanke kaarsen.

„Wat jammer, dat Dik nog zo klein is, hè Moeder?” fluisterde Anna-Lies. „Wat zou hij die lichtjes mooi vinden.”

Dik lag thuis rustig in zijn bedje te slapen en Oma paste op hem.

Ze wachtte Moeders antwoord niet af, want achter een brede eikenhouten deur hoorde ze een kerstlied zingen, dat ze kende :

„Ere zij God!”

Ze neuriede zachtjes mee, maar toen in eens bleef ze midden in haar gezang steken, want daar gingen langzaam en plechtig de grote deuren open en in de schemerlichte kerk kwamen in een lange rij meisjes binnen, in het wit gekleed met glanzende, witte strikken in het haar — en in haar handen. O . . . Anna-Lies stond al op haar tenen en haar ogen staarden verrukt naar de potten met witte bloemen, die de meisjes voor zich uit droegen. Een hoge, witte kaars, tussen iedere plant gestoken, verlichtte de doorschijnende witte bloembladeren en de kleine meisjeshanden.

„Ere zij God.”

Langzaam liepen ze het brede middenpad van de grote kerk door en terwijl ze voorzichtig voortgingen, om de kaars zo stil mogelijk te laten branden, bleven ze zingen :

„Ere zij God
Vrede op aarde

In de mensen een welbehagen.”

Bijna hardop zong Anna-Lies mee. 't Was haar, of ze zelf meeliiep met haar hoofd over de witte bloemen gebogen en of haar eigen stem meezong in de witte kerststoet.

Wat waren dat toch voor prachtige bloemen!

„Kerstrozen,” fluisterde Vader.

„Kerstrozen? Maar die zijn toch paars?” vroeg ze verwonderd. „Die hebben we toch zelf in de tuin?”

„Ja, maar echte kerstrozen zijn wit,” antwoordde Vader weer. „De onze vroeger ook.”

De kroning van Maria - Botticelli

Botticelli

De kroning van Maria

Wat een rare voorstelling is dat nu ! Zo rommelig. Wat staat er al niet op, en nog begrijp je er niets van ! Een wijd landschap met heuvels, bomen en meren, mooi aangeklede meisjes met kunstig gekapte haren, waarvan twee een fijne gouden stralenovergoten kroon met wapperende linten omhoog houden en drie anderen bezig zijn met een mooi boek, waar gotische letters in getekend staan.

Midden in die groep een voorstelling die ons veel vertrouwd is : Maria met het Kind Jezus. Die kennen we van bijna al onze „Zonneschijn“-Kerstplaten, al is de kleding telkens anders, en al heeft Maria zelden als hier een veer in de hand, die ze juist aan een van de engelen — want dat zijn die meisjes eigenlijk — teruggeeft. Van de prachtige kleuren zien we natuurlijk op de plaats niets : het rood en blauw, het goudgespikkelde gewaad van een der engelen vertoont wat bleke figuurtjes en de stralen om het hoofd van Maria, het Jezuskind en de engel die het boek vasthoudt, zijn maar dunne lijntjes. Wel zien we dat er wat innigs over de hele groep ligt. Dat komt stellig door de ronde vorm. Kroon en engelen vormen als het ware een schelp, waarin Moeder en Kind besloten en beveiligd zijn. De kleuren versterken deze gedachte. Dit is wat wij de *compositie* van het schilderij noemen, t.w. de opstelling der figuren en de rangschikking van kleuren en vormen.

Maar nu gaan wij eens wat heel raars doen. We leggen naast onze plaat eens de omslag van ons Kerstboek. Daar staat ook Maria op, ook een ver landschap, ook stralen, van de maan en de sterren, en in plaats van de engelen Jozef en de ezel, maar verder : wat een verschil. Je kunt ze eenvoudig niet vergelijken. Hoe komt dat nu ? Wel, doordat de beide schilders aan heel wat anders hebben gedacht. De jonge schilder Hazeveld, die het omslag ontwierp, heeft bovenal aan de werkelijkheid gedacht. Hij stelde zich voor : Jozef en Maria, twee arme mensen, een moeilijke reis door een eenzame streek, een doodvermoeide Maria, een uitgeputte Jozef. Het is of hij het liedje van Leopold gelezen heeft :

Ze waren den dag zich moe gegaan
Met zwoegen en met gezucht
Tegen den avond kwamen zij aan
In Bethlehem het gehucht.

En hebben zwijgend in een stal
Hunnen intrek genomen
En zochten zwijgend zich terecht
In dit hun onderkomen

Wanneer je 't zo ziet, kun je al geen ander soort schilderij maken dan Hazeveld deed.

En nu de Italiaan Botticelli. Nu moet je weten dat die in een tijd leefde, dat de mensen erg veel van het leven, mooie dingen, de wijde aarde, schoongebouwde mensen en huizen, de rijke, prachtlievende machtige Roomse Kerk hielden. En in die weelderige, uitbundige, aan grote heersers rijke tijd nam Maria in die kerk, juist zoals nu nog, een heel voorname plaats in. Is het wonder dat een schilder uit die tijd meende Maria het meest te eren, wanneer hij haar niet voorstelde als een arme, deerniswaardige, kleumende en uitgeputte vrouw, maar als een Koningin, de Koningin des Hemels ? Vandaar die kroon boven haar hoofd, vandaar ook die kostbare foliant, waarin zij zo juist, als ware het een koninklijk decreet, haar dankgebed heeft neergeschreven :

„Mijn ziel maakt groot den Heer, en mijn ziel verheugt zich in God mijnen zaligmaker omdat Hij de nederige staat zijner dienstmaagd heeft aangezien.”

Daarom neemt de engel met zo eerbiedige hand de veder van haar aan, daarom reiken de engelen zo hoog ze kunnen om de kroon boven haar hoofd te doen zweven : Ere, ere, ere : „Wees gegroet Maria, vol van genade, gezegend zijt Gij onder de vrouwen”

Wat van de twee is nu mooier ? Dat kun je zo niet vragen. Wie net als de schilder uit de Renaissance-tijd Maria als de verhevene, de Hemelkoningin, de Moeder Gods ziet, vindt ons omslag wat nuchter en misschien wel wat oneerbiedig.

Maar wie haar bovenal als de Moeder eert, moet weer een beetje lachen om Botticelli's schilderij. Stel je je eigen Moeder eens voor, terwijl ze je kleine broertje helpt en op schoot heeft, met een Kroon boven haar hoofd ! „Ga weg met dat lastige ding” zou ze zeggen. En als ze met hem bezig is heeft ze heus geen tijd om diepe, dankbare gedachten die in haar opwellen in een mooi boek te schrijven ; dan heeft ze wel wat anders te doen. En al heeft ze even smalle blanke handen als de Maria van Botticelli, ze zal ze nooit gebruiken om de rijksappel van haar zoontjes toekomstige koningsheerschappij te omvatten. Wij zien iedere Moeder met een kroon : de kroon van haar liefde, zoals wij den armen Jezus in de kribbe ook als een koning zien, juist omdat hij zo nederig was en bleef. En in dat opzicht zijn wij het dan toch weer met Botticelli eens ook, al geeft hij het anders weer dan wij zouden doen, want wij zijn Hóllandse jongens en meisjes, en die begrijpen Vondel, als hij zegt :

De hemel heeft het klein verkoren :
Al wie door ootmoed wordt herboren
Die is van 't hemelse geslacht.

H. C.

De rij was intussen bij de kerstboom gekomen. De planten werden neergezet op een witgedekte tafel en terwijl het orgel zachtjes doorspeelde, zochten de meisjes een plaatsje op een van de voorste banken. Anna-Lies ging ook weer zitten en luisterde met een opgeheven gezichtje naar het oude kerstverhaal :

„En de herders vonden het kindje, dat lachte tegen de dieren in de stal. Ze brachten ook geschenken mee : een klein wit lam, dat meteen aan de voetjes van Jezus ging liggen. En brood en kaas . .”

„En misschien ook wel bloemen uit de velden van Bethlehem,” moest Anna-Lies in eens denken.

„Er groeiden toch ook wel bloemen bij die herders daar buiten, hè Vader ?” Ze trok Vader zachtjes aan zijn mouw.

Vader knikte.

Weer keek ze naar de kerstrozen, die zo stil stonden te bloeien onder de hoge, lichte boom.

„Vader, daar groeiden natuurlijk kerstrozen, hè ?”

Vader verstond haar niet goed, hij was helemaal verdiept in het oude verhaal, dat altijd nieuw blijft, hoe ook de wereld verandert.

„Vader ? ?” vroeg ze nog eens weer.

Even keek Vader in haar warm gezichtje, dan knikte hij haar hartelijk toe. Met een zucht vouwde ze de handen in haar schoot en onbeweeglijk bleef ze zitten turen naar de kaarsen, die heel langzaam korter werden en naar de bloemen uit de velden van Bethlehem.

Die avond liep ze stilletjes met Vader en Moeder mee naar huis.

„Vond je het zo mooi, Anna-Lies ?” vroeg Moeder.

„Ja — O ja. Maar Moeder, waarom is onze kerstroos dan donker en niet zo mooi wit ?”

„Hij staat er al zolang,” zei Moeder. „Hij is misschien vroeger ook wel wit geweest en nu een beetje verkleurd.”

„Maar ik wou zo graag een witte kerstroos hebben.” Anna-Lies stond stil midden op de weg.

„Kom maar,” suste Moeder. „We zullen hem eens extra verzorgen dit jaar, dan wordt hij misschien ook wel weer eens wit.”

Anna-Liesje liep weer voort. Het zong nog in haar hoofd van blij kerstliederen. Ze was eigenlijk nog in de kerk en ze zag aldoor de verlichte boom voor zich.

„Als ik nou dit hele jaar eens erg mijn best doe, zoals het kerstkindje het wil . .” soesde ze en keek omhoog naar de grote sterrenhemel, „dan worden de bloemen misschien ook wel wit . .”

Een jaar ging voorbij. Een jaar van groot verdriet over de wereld.

Avond aan avond dreunde het afweergeschut over het stadje. Dan kroop Dik bij haar onder de dekens, die ze hoog over hun hoofden trok.

Vader zette dikwijls de huiskamerdeur wijd open. En eens op een avond, toen het heel erg dreunde en de ruiten rinkelden, mochten ze even beneden komen en toen zong Moeder met hen uit het Zondagsschoolbundeltje :

„Leer mij verstaan, dat niets mij deert,

Geen schaduw aan de wand :

Ook in mijn donker kamerke

Houdt Gij mij bij de hand !

Even keek Vader in haar warm gezicht . . .

Overdag merkten de kinderen niet veel van de oorlog. Anna-Lies ging gewoon naar school en speelde met haar vriendinnetjes in de straat. En ook harkte ze met Dik de tuin aan. Om de veertien dagen kreeg de kerstroos een beetje kunstmest. Hij stond al prachtig in het blad. Maar Anna-Lies kon haast niet wachten op de bloemen. „Die komen heus wel,” zei Moeder dan, „’t is toch nog geen kerstmis?” Maar eindelijk werd het toch December. De kerstweek brak aan. En eens op een morgen trok Anna-Lies Moeder mee de tuin in. „Kom toch eens! Kom toch eens!” riep ze maar. „En U ook, Vader!” „Ziet U hem?” vroeg ze, toen ze bij de kerstroos waren. Of Vader en Moeder hem zagen! Een mooie, grote knop, die al die tijd onder de bladeren verstopt had gezeten en nu in het volle licht kwam, nu hij op het punt van openspringen was. Anna-Lies kon er haast niet op wachten. „En wat voor kleur zou hij wel hebben?” „Wacht maar tot morgen, want morgenavond is het Kerstavond,” zei Vader. „Straks gaan we weer eens kijken.” Maar Vader en Anna-Lies kwamen die dag niet meer in de tuin. Laat op de middag gierde de sirene weer en daar ronkte ook weer een vliegtuig.

Moeder liet gauw de verduisteringsgordijnen zakken en sloot de overgordijnen er over heen.

Toen kon het licht gelukkig aan. Anna-Lies was bij de kachel gaan zitten met Dik aan haar voeten. Ze keken naar een gloeiend kooltje en stopten hun oren dicht voor het afweergeschut.

Boeng-Boeng! 't Leek haast nog harder dan anders. Dik sprong op van de grond en ging aan Vaders knieën staan.

Anna-Lies voelde haar lippen droog worden. Ze keek even naar Moeder, die haar vertroostend toeknikte.

Boeng! Boeng!

Anna-Lies kon ook niet blijven zitten. Ze zag, hoe Moeder even met de ogen knipperde . . . en daar . . . een harde slag . . . de deur vloog open . . . een venster rammelde.

Gilde daar iemand? Moeder luisterde ook en wat zag Moeder wit ineens.

„Daar toetert een auto!” riep Dik.

Vader haalde hun winterjassen uit de gang.

„Trek maar aan,” zei hij.

„Boeng!” dreunde het weer. Anna-Lies kon haar arm bijna niet in haar mouw krijgen. Ze stak aldoor mis en toen in eens weer een dreunende slag . . . een ruit rinkelde en glasscherven vlogen door de kamer.

Een koude windvlaag blies het gordijn hoog op.

„Moeder!” wou Anna-Lies schreeuwen, maar ze bleef met starre ogen kijken naar Moeders wang, waarlangs een bloedstraaltje naar beneden drupte.

„Vrouw!” riep Vader en duwde Moeder de gang in. „Kom kinders!”

„Ja, Vader, Ja!” stootte Anna-Lies er uit en bukte zich om Diks handje stevig vast te grijpen.

Daar werd hard gebeld.

„De huizen uit, de huizen uit!” schreeuwde een stem.

Vader deed de deur open en Anna-Lies zag de donkere, onverlichte straat.

Weer hoorde ze roepen: „De huizen uit! De huizen uit! Er ligt een bom in het wegdek.”

Vader trok Moeder mee. Die greep Anna-Lies bij een arm.

„Hou me maar aan m'n mantel vast,” zei Moeder nog. Angstig zocht Anna-Lies een punt van Moeders mantel, maar op 't zelfde ogenblik struikelde Dik. Ze ving hem met twee armen op en toen . . .

„Moeder!” gilde ze, want iemand pakte Moeder beet en duwde haar in een rode-kruisauto, die vlak bij hen stilhield.

„U bent gewond, U moet verbonden worden,” hoorde ze nog zeggen en daar reed de auto al weg. Vader was niet meegegaan, maar waar was hij dan zo gauw gebleven? Er liepen ook zoveel mensen door elkaar!

Hoorde ze hem daar roepen?

„Stil toch eens even,” beet ze Dik toe, die jammerlijk naast haar stond te schreien. Maar zijn stemmetje klonk zo droevig en Moeder was er niet, om hem te troosten.

Ze sloeg een arm om zijn schouder en 't was net, of haar angst ineens begon te zakken.

Haar knieën wiebelden niet meer zo akelig tegen elkaar en haar tanden klapperden niet langer.

„Kom jô,” zei ze en haar stem was bijna gewoon.

„Hoor, daar gaat het sein „veilig” alweer.”
Eentonig loeide de sirene boven hun hoofden en intussen schoven ze mee met de mensenstoet, die langzaam door de politie en door de mannen van de luchtafweer de straat uitgedreven werd.

*„Vader was niet meegegaan, maar waar was hij dan
zoo gauw gebleven?”*

stapte Anna-Lies voort. Met haar ene hand voelde ze, dat ze langs een heg liep.

Dik snikte nog wat na en boende met haar hand zijn natte wangen droog. „Daar is Vader!” riep hij ineens.

Een zwarte schim schoof voor hen uit.

„Kom Dik.” Ze holden samen een paar stappen. Maar toen bleven ze staan. Besluiteloos voelde Anna-Lies met haar vrije hand om zich heen. Nee, niemand... niets dan duisternis. Het hart klopte haar in de keel. Ze hoorde wel voetstappen gaan, maar zien kon ze bijna niets.

Ze trok Dik voetje voor voetje mee.

„Wees maar niet bang, hoor,” fluisterde ze. „We gaan het ziekenhuis opzoeken. Daar is Vader natuurlijk ook.” En voort liepen ze in de donkere avond.

„We gaan, geloof ik, wel de goeie kant op,” troostte ze Dik, die zich gewillig liet meenemen. Even schrok ze terug voor een grote schaduw vlak bij hen. Dik bleef stokstijf staan.

„Kom, jô, 't is maar een boom,” zei ze toen met een zucht en trok Dik weer mee.

't Werd stiller rondom hen. Geen voetstappen gingen meer voorbij. Maar aldoor zekerder

En die was er immers ook om de tuin van het ziekenhuis ? Daar hield de heg op en zagen ze een grote, witgekalkte steen.

Ha, de ingang ! Gelukkig stond er een eindje verder ook nog een wit paaltje.

Ze durfden in eens een beetje hollen, want vlak bij hen, zagen ze een raampje, waardoor een zachte lichtschijn naar buiten viel.

Hijgend stonden ze even later samen voor een hoge brede deur.

Anna-Lies morrelde eens aan de knop en toen schoof de deur langzaam open.

„Kom gauw.”

Ze trok Dik mee naar binnen, want weer flitsten zoeklichten langs de hemel en zoemde het hoog in de lucht.

Anna-Lies was nu wonderlijk kalm. 't Was net, of ze nu pas goed wist, hoeveel ze van Dik hield.

„Stil maar,” troostte ze, want zijn lip trilde alweer. „Hier zijn we zo bij Moeder.”

Ze liepen wat verder de grote ruimte in. Een lantaarn verspreidde een zacht licht.

„'t Is hier geen ziekenhuis,” fluisterde Dik en zijn stem beefde.

„Nee-e.” Meer kon Anna-Lies niet zeggen, het prikte achter haar ogen.

„Moeder,” snikte Dik zachtjes.

Even liet Anna-Lies hem los en keek gauw een andere kant uit.

„Boe,” neurde een koe, rustig en met een lange uithaal. „Boe-oe !”

Dik hield verbaasd op met schreien.

„Hoor je dat ?” vroeg hij verrast. „Wat leuk ! Hier is een koe.”

Hij liep meteen door de schemerige stal op het geluid af.

„O, Anna-Lies, kijk toch eens !” Hij viel op de knieën bij een bundel hooi neer, waarop een klein, klein kalfje lag.

Over het diertje heen boog de kop van de Moeder, die tevreden en zachtjes naloeide.

Dik had zijn armen om het kleine ding heengeslagen.

„Wat ben je lekker warm,” praatte hij en legde zijn verkleumde handjes tegen het nog wat vochtige lijfje. Zo bleef hij stilletjes liggen.

Anna-Lies was er ook bij gaan zitten. Wat was ze moe !

„Waar zouden Vader en Moeder nou zijn ? Zeker was Vader hen zoeken.

Wat was het hier stil ! Hier waren ze vast wel veilig.

Boven haar hoofd scharrelde Moeder koe met haar kop in het hooi. Dat knetterde zo leuk. En naast haar lag het pasgeboren kalfje. Ze draaide met haar vinger een krulletje in het zwarte haar.

„Zeg, Dik.” Ze richtte zich wat op. „Dik !” Maar Dik lag met zijn hoofd op de rug van het kalf, zijn ogen waren dicht en zijn mond stond een klein beetje open . . . Dik sliep . . .

Anna-Lies zuchtte eens heel diep, ze leunde wat achteruit tegen de paal, waaraan de koe stond vastgebonden, haar hoofd gleed een beetje op zij en als vanzelf vielen ook haar ogen dicht.

Dood moe sliepen de beide kinderen, terwijl rondom hen het vee ritselde in het hooi.

't Bleef lange tijd stil in de stal. Een uurtje later ging er een deur open en een heldere lichtstraal gleed over de beide slapende kinderen.

Twee vriendelijke oude mensen bukten zich over het kleine groepje.